

YLI-II 32 , Karjala, Välitalo, Juutisentörmä

Koekaivaus Aimo Kehusmaa 1975

YLI-II 32
KARJALA
JUUTISENTÖRMÄ
VÄLITALO RN:o 19¹
om. Eemeli Juutinen
os. 91200 Yli-Ii

PERUSKARTTA Yli-Ii
N:o 351207
x 725228
y 44870
z 50,00 - 50,75 m ymp

löydöt KM 19600 (=PPM 4710) liusketikari (valok. f. 43651)
" 19660:1-23 PPM:n koekaiv. 1975

kertomuksen liitteet: yleiskartta 1:200
profiilikarttoja 1:20
valokuvat 1 - 10.

Kesällä 1952 myymälänhoitaja Valde Palukka Yli-Iistä toi Pohjois-Pohjanmaan museoon hirvenpääkahvaisen liusketikarin, jonka oli edellisenä kesänä löytänyt kirvesmies Niilo Räinen "Yli-Iin Siuruassa Juutisen törmältä talon peruskuoppaa kaivettaessa". Esine jäi pitkäksi aikaa vaille ansaitsemaansa huomiota, kunnes se uudelleen "löydettiin" museon varastosta v. 1975. Niilo Räinen oli vielä tavoitettavissa ja häneltä saatiin täsmälliset tiedot löytöpaikasta. Saatuaan museovirastolta kaivausluvan Pohjois-Pohjanmaan museo suoritti paikalla koekaivauksen selvittääkseen, oliko kyseessä hajalöytö vai asuinpaikkalöytö. Koekaivaus suoritettiin Aimo Kehusmaan johdolla 11.6.1975.

Välitalo sijaitsee Iijoen etelärannalla jokitörmällä n. 900 m Kierikin voimalaitoksen alapuolella. Tällä kohdalla WNW-ESE suuntainen jokitörmä on nykyään miltei kokonaan voimalaitoksen alakanavan pengerryksen peittämä, törmän yläreuna on kuitenkin alkuperäisessä asussaan. Törmän jälkeen maanpinta kohoaa loivasti, 10-15 m:n matkalla n. 0,5 m, ja tämän jälkeen vielä loivemmin. Tikari oli löydetty n. 6 m:n päästä törmästä, Välitalon päärakennuksen perustuksen kohdalta, rakennuksen länsiseinustalta parin metrin päästä luoteisnurkasta. Rakennuksen ympäristö on peltomaata muualla paitsi sen länsipuolella, jossa on ulkorakennuksia ja entisen päärakennuksen rauniokumpare.

Alueelle mitattiin kartoitusta varten kaksi toisiaan vastaan kohtisuoraa linjaa, joiden mukaisesti kaivettiin 7 kpl n. 1 x 1,5 m suuruisia koekuoppia 8-12 m:n välein (ks. kartta). Suurin osa kuopista tuli rakennuksen itäpuolelle, yksi sen pohjoispuolelle. Lisäksi kaivettiin n. 90 x 70 cm:n koekuoppa (C) aivan tikarin löytöpaikan viereen.

Maaperä on koko alueella hiekkaa. Kaikissa talon itäpuolisissa koekuopissa (ks. profiilikartat) paljastui verraten paksu ruokamultakerros (n. 15-28 cm), jonka alla oli yleensä ohut kerros vaaleanharmaata huuhtoutunutta hiekkaa, jonka alla puolestaan oli ruskea rautapitoinen hiekka. Syvemmälle kaivettaessa ruskea hiekka muuttui vähitellen (n. 40 cm:n syv.) vaaleammaksi savespitoiseksi hiekaksi. Kiviä oli sangen harvassa. Noki- tai likamaata ei tavattu yhdessäkään koelikkauksessa liesistä tai muista rakennelmien jäännök-

sistä puhumattakaan. Talon itäpuolisten koekuoppien (A I - A V ja B) löydökset saatiin kaikki ruokamultakerroksesta, joten kulttuurikerros lienee täällä kokonaisuudessaan joutunut kynnykseen. Koekuopassa A VI humuskerroksen paksuus oli alle 10 cm; tässä löydettiin muutamia kvartsi-iskoksia myös huuhtoutuneesta kerroksesta ja ruskeasta hiekasta. Tikarin löytökohdan vierisessä koekuopassa C multakerros oli 18-22 cm paksu; jokunen iskos löytyi myös mullan alaisesta ruskeasta hiekasta - varsinaista kulttuurikerrosta ei tässäkään ollut havaittavissa.

Vaikka kulttuurikerrosta tai muita kiinteitä muinaisjäännöksiä ei koekaivauksessa tavattukaan, osoittavat löydökset:

- 1 kiviesineen puolikas
- 6 kivilaji-iskosta
- 5 kvartsiitti-iskosta
- 5 kvartsiesinettä tai esineen katkelmaa
- 117 kvartsi-iskosta
- 6 murua palanutta luuta

että paikalla sijaitsee kivikautinen asuinpaikka. Nyt kaivettujen koeleikkausten löytömäärien perusteella näyttää siltä, että intensiivisimmin asuttu alue on sijainnut nykyisen päärakennuksen tienoilla; tosinhan piha-alueelle rakennuksen länsipuolelle ei koekuoppia kaivettu, joten asutun alueen jatkuminen tähän suuntaan jäi selvittämättä. - Alkuperäinen joentörmän yläreuna on 49,80 - 50,00 m merenpinnan yläpuolella. Tikarin löytökohdan korkeus taas on n. 50,20 - 50,30 m ymp. Vaaituksissa käytettiin kiintopisteenä talon nurkasta n. 5 m koilliseen sijaitsevaa vähäisen kivikasan keskellä sijaitsevaa korkeimmalle kohoavaa kiveä. Sen korkeudeksi saatiin 50,35 m ymp vaaitsemalla Kierikin voimalaitoksen ylävesipinnasta, jonka vaaitushetkellä ilmoitettiin olevan 57,24 m ymp.

Oulussa, 20.1.1976

Aimo Kehusmaa
Aimo Kehusmaa

Yli-Ii Juutisentörmä Välitalo

kuvat:

- 1-4 (panoraama). Välitalo idästä kuvattuna. Oik. Kierikin voimalaitoksen alakanavaa.
5. Välitalo kaakosta kuvattuna
6. - " - koillisesta kuvattuna
- 7-8. Koekuoppaa A VI (vas.) ja C (oik.) kaivetaan. Kuva luoteesta.
9. - " - - " - - " - - " - . Kuva lännestä.
10. Koekuopan A III pohjoisseinämää.

Valok. A. Kehusmaa 1975

H

YLI-II, KARJALA

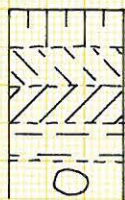
JUUTISENTÖRMÄ, VÄLITALO

A. KEHUSMAA 1975

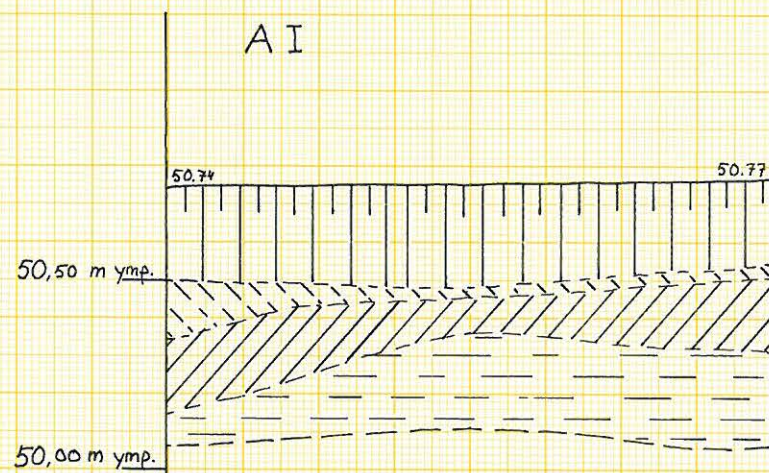
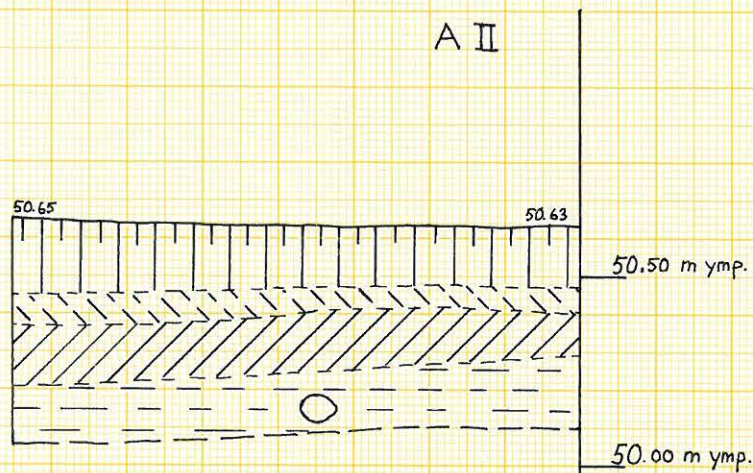
KOEKUOPIEN A II JA I POHJ. SEINÄMIEN PROFIILIT

PIIRT. A. FORSS & T. KUUSISALO

MK 1:20

turve + ruokamulta
 vaaleanharmaa huuht. hiekka
 ruskea (rautapit.) hiekka
 vaalea savespit. hiekka
 kivi

A III

// 10m

// 10m

K. N:o 2241

A 4. 310 x 207 mm.

YLI-II, KARJALA

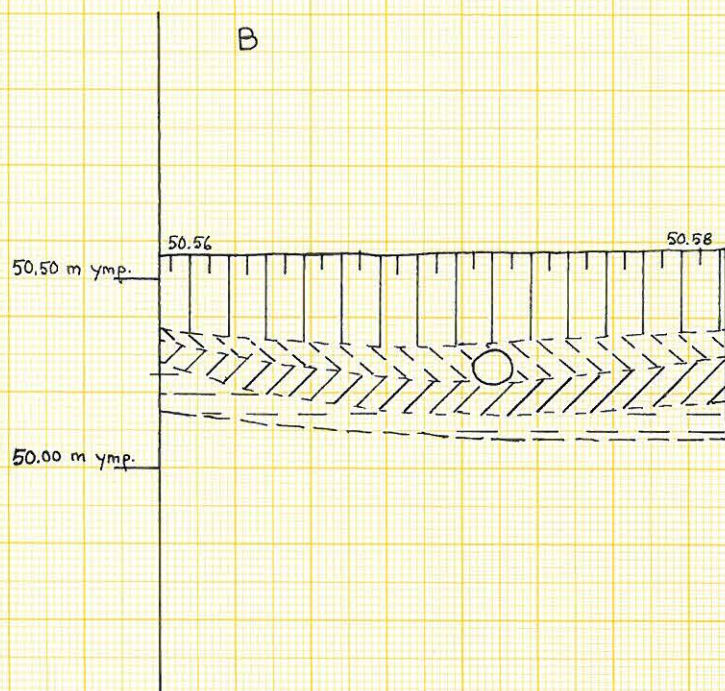
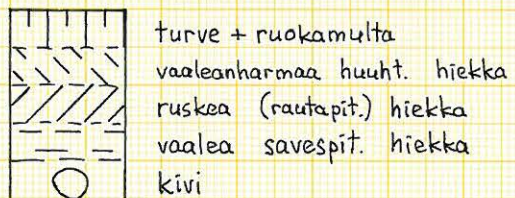
JUUTISENTÖRMÄ, VÄLITALO

A. KEHUSMAA 1975

KOEKUOPPA B:N LÄNSISEINÄMÄN PROFIILI

PIIRT. A. PORSS & T. KUUSISALO

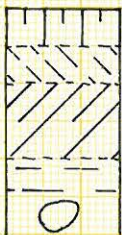
MK 1:20

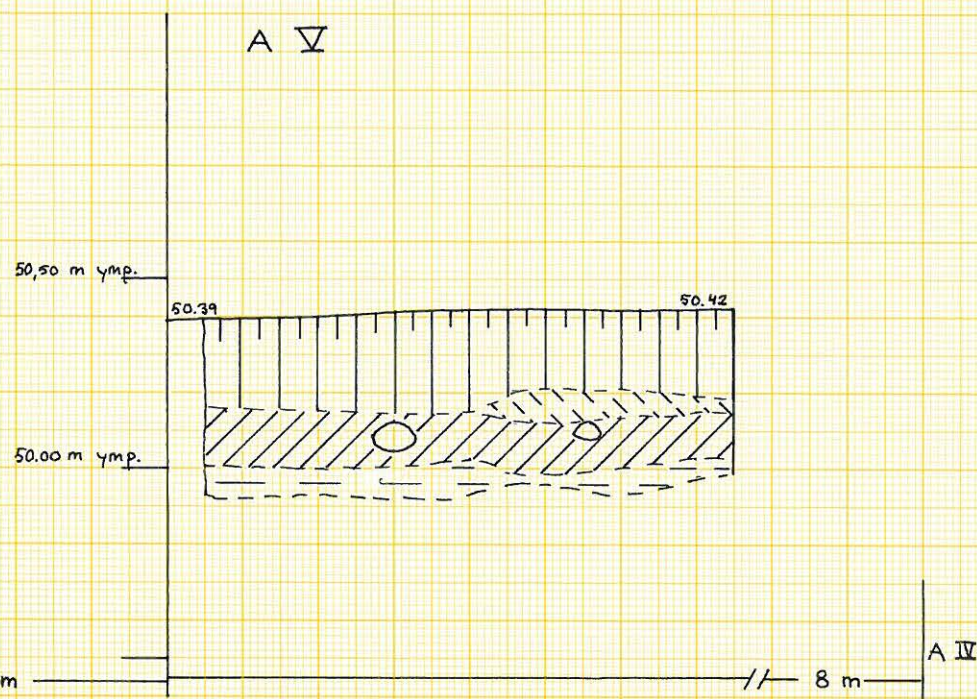
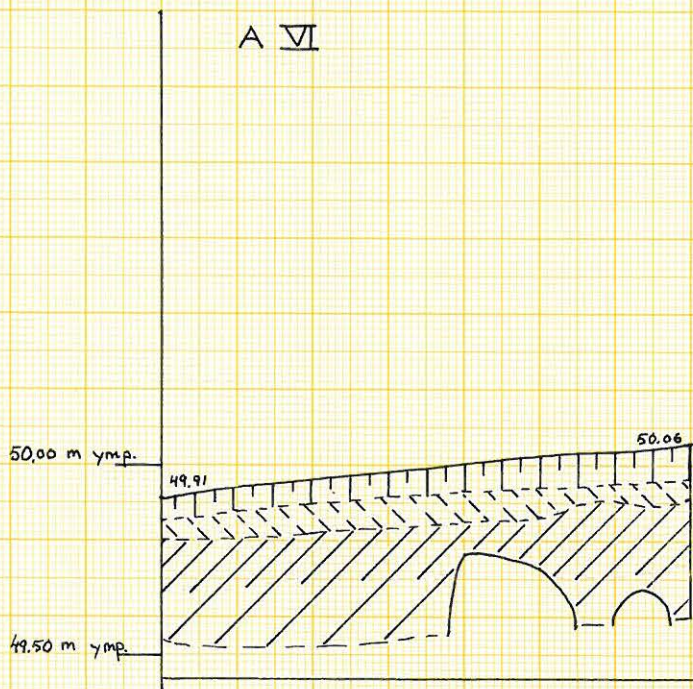
YLI-II, KARJALA
 JUUTISENTÖRMÄ, VÄLITALO
 A.KEHUSMAA 1975

KOEKUOPPIEN A VI JA V PÖHJ.SEINÄMIEN PROFIILIT
 PIIRT. A.FORSS & T.KUUSISALO

MK 1:20

turve + ruokamulta
 vaaleanharmaa huuht. hiekka
 ruskea (rautapit.) hiekka
 vaaleanruskea hiekka
 vaalea savespit. hiekka
 kivi

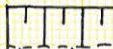
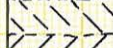
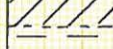

17

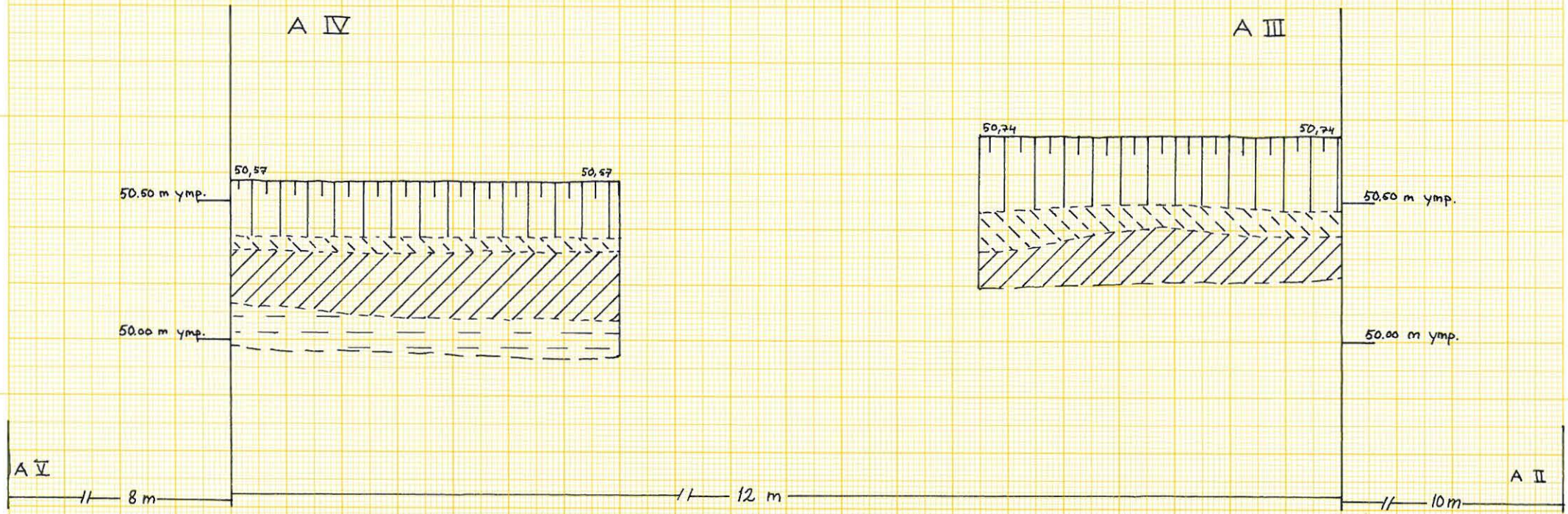
YLI-II, KARJALA
 JUUTISENTÖRMÄ, VÄLITALO
 A.KEHUSMAA 1975

KOEKUOPIEN A IV JA III POHJ. SEINÄMIEN PROFIILIT
 PIIRT. A.FORSS & T.KUUSISALO

MK 1:20

	turve + ruokamulta
	vaaleanharmaa huuht. hiekka
	ruskea (rautapit.) hiekka
	vaalea savespit. hiekka

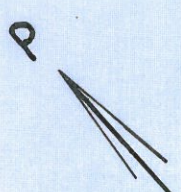
MK N° 2241
A 4. 210 x 287 mm

81
YLI-II
KARJALA
JUUTISENTÖRMÄ
VÄLITALO RN^o 191

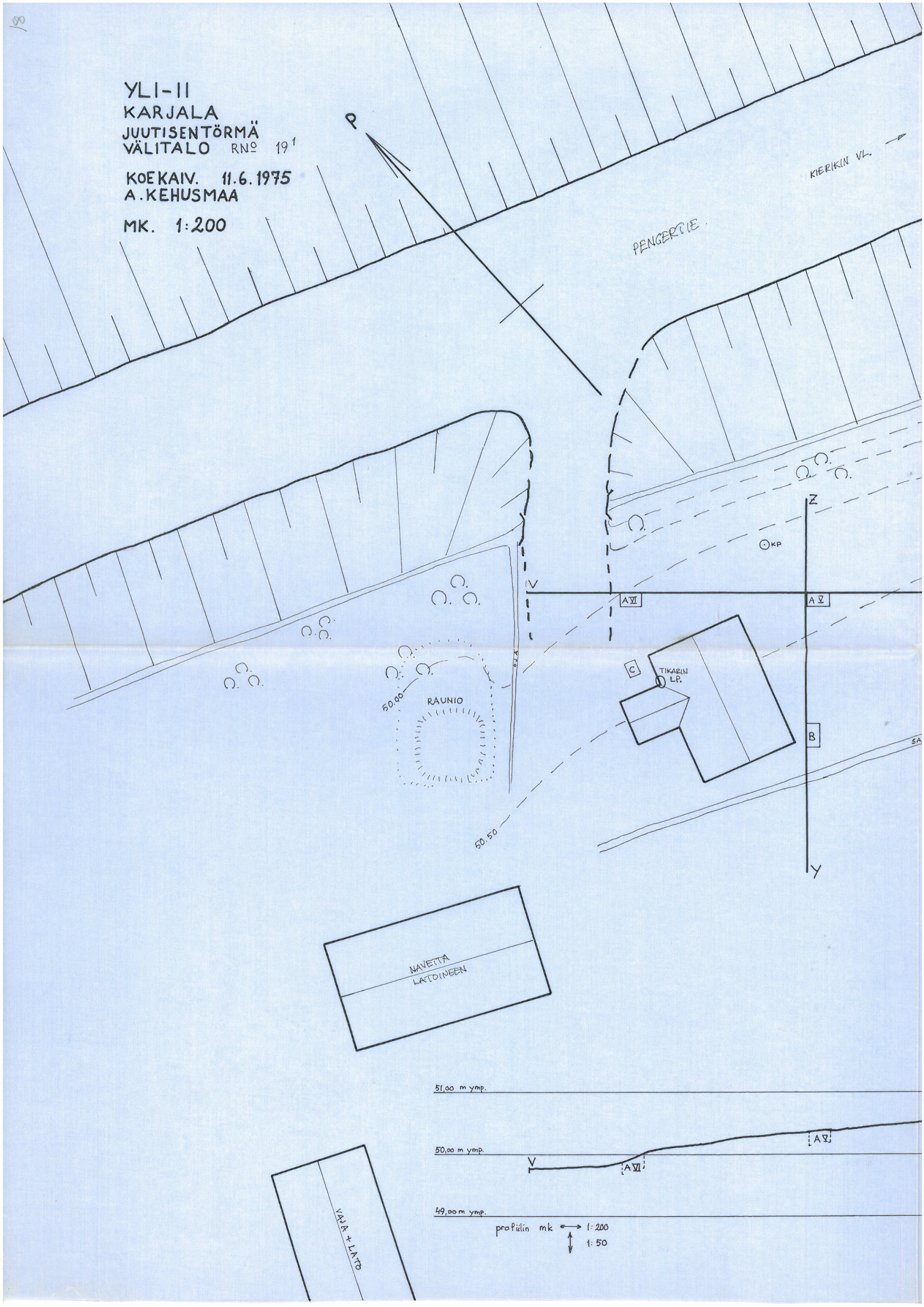
KOEKAIV. 11.6.1975
A. KEHUSMAA

MK. 1:200

KIERIKIN VL. →

PENGERTIE

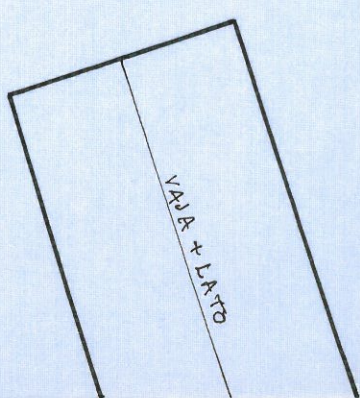
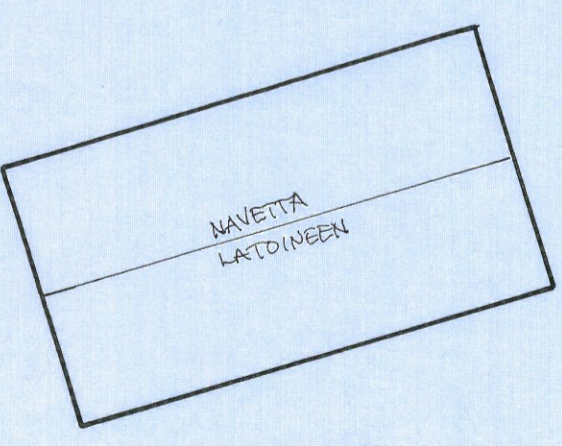

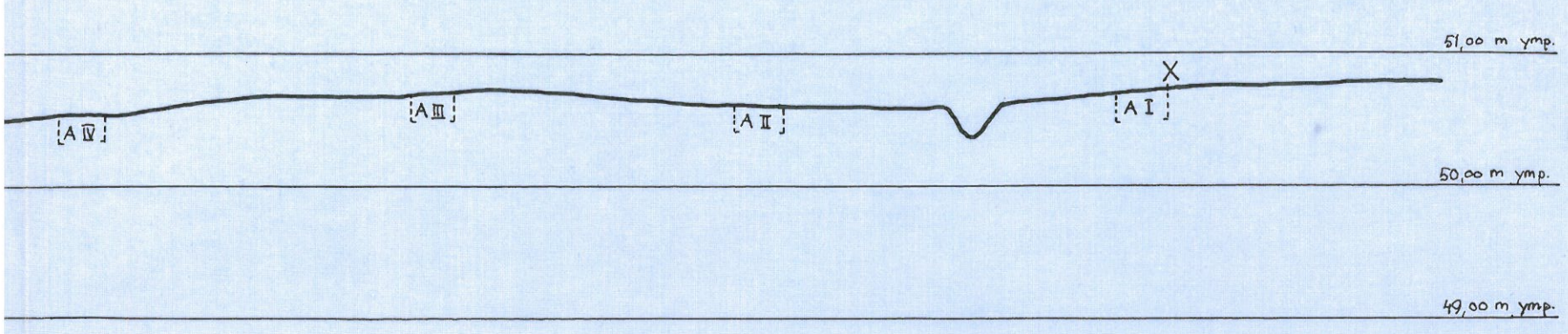
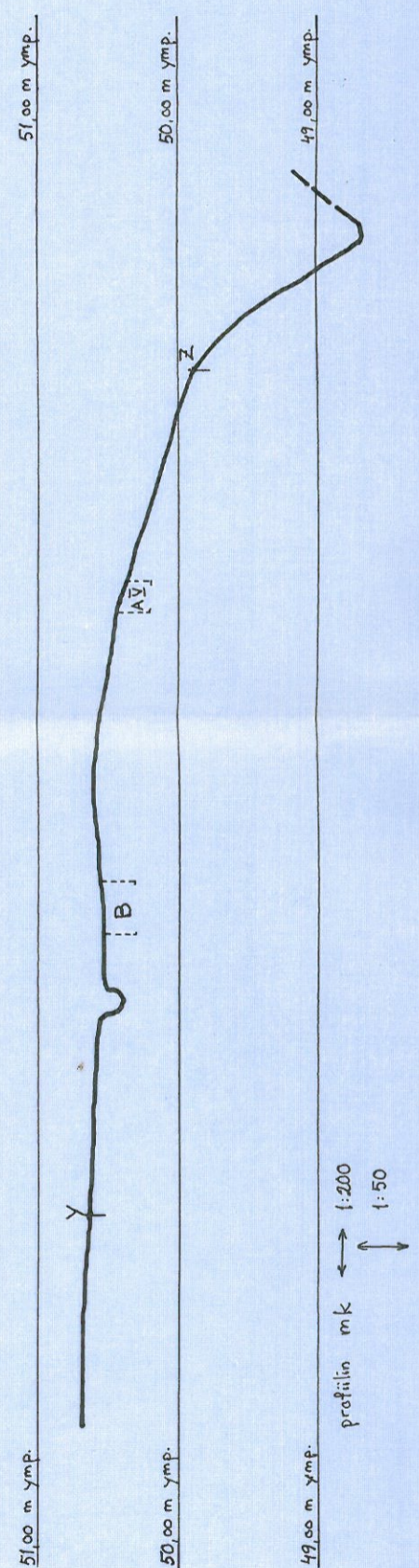
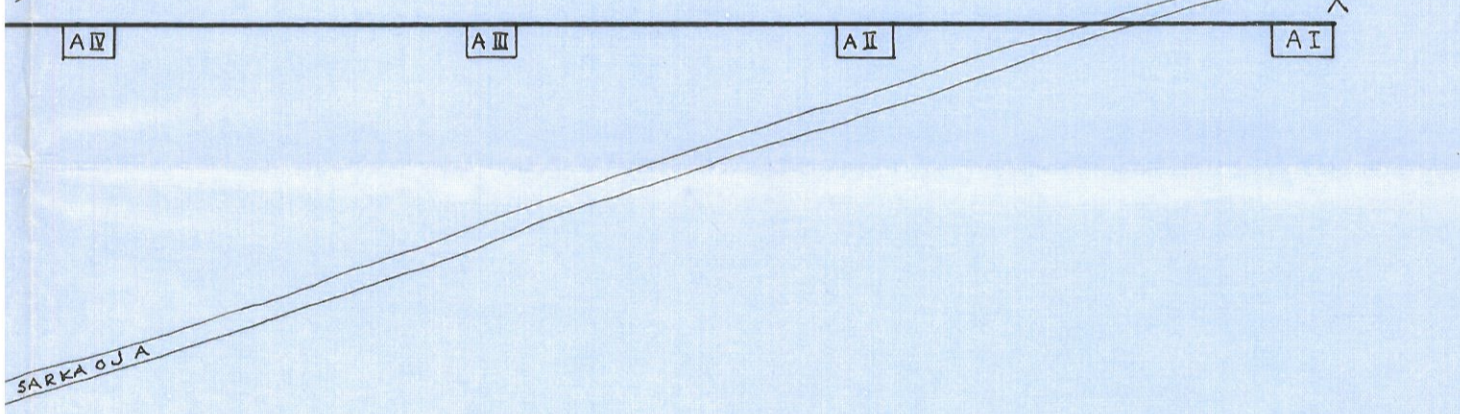
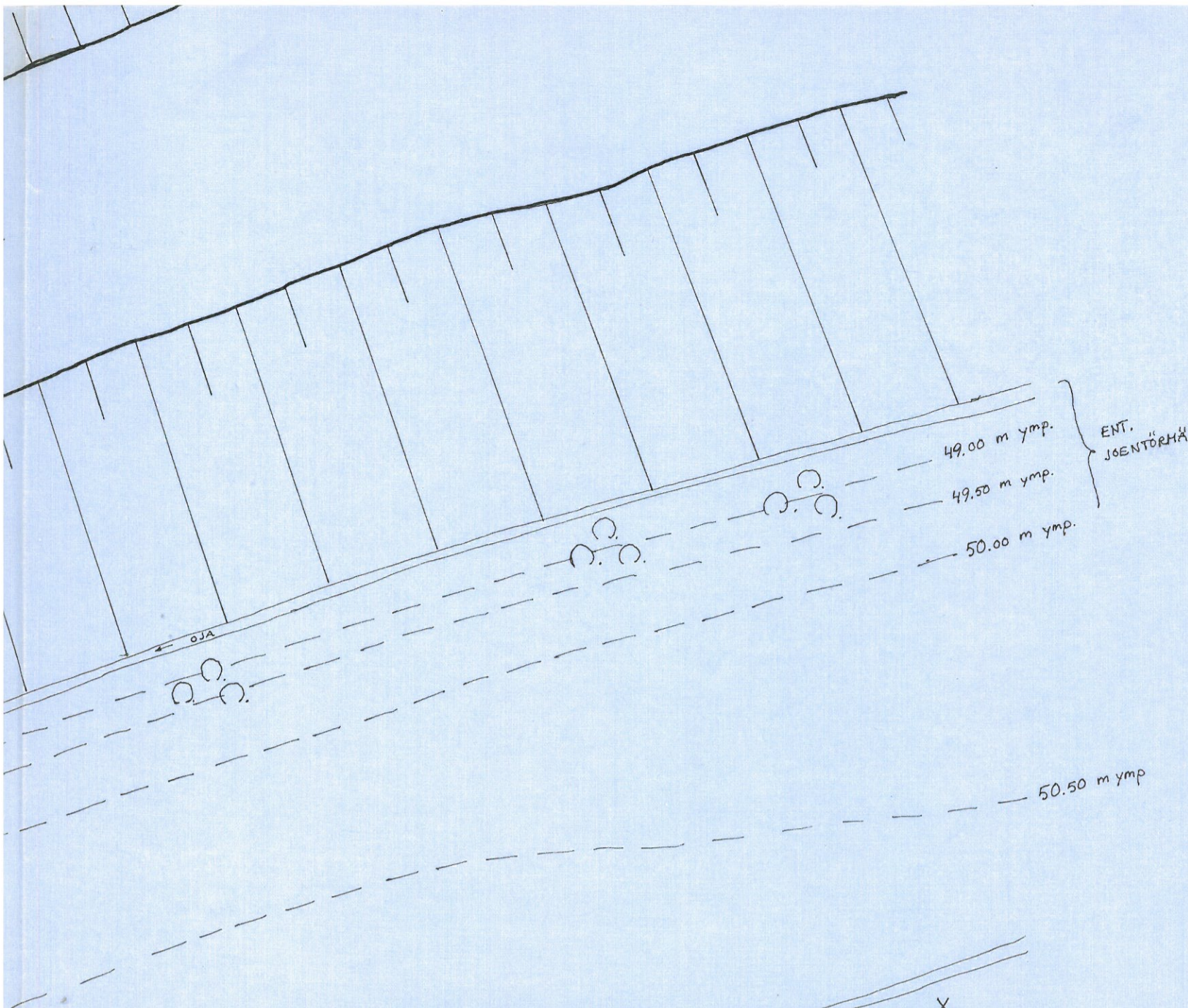
51,00 m ymp.

50,00 m ymp.

49,00 m ymp.

profiilin mk ← 1:200
↑ 1:50

VÄLITALO IDÄSTÄ KUVATTUNA. OIK. KIERIKIN VOIMALAITOKSEN ALAKANAVAA. (KUVAT 1-4).

YLI-II 32 Karjala, Välitalo, Juutisentörmä

VÄLITALO KAAKOSTÄ KUVATTUNA.
(KUVA 5)

VÄLITALO KÖILLISESTÄ KUVATTUNA.
(KUVA 6).

KOEKUOPPAA A VII (VAS) JA C (OIK.) KAIVETAAN. KUVA LUOTEESTA.
(KUVAT 7-8).

YLI-II 32 Karjala, Välitalo, Juutisentörmä

KOEKUOPPAA A VI (VAS.) JA C (OIK.)
KAIVETAAN. KUVA LÄNNESTÄ. (KUVA 9).

KOEKUOPAN A III POHJOISSEINÄMÄÄ.
(KUVA 10).

